

Politechnika Krakowska
im. Tadeusza Kościuszki

Prof. dr hab. inż. arch. Anna Agata Kantarek
KATEDRA URBANISTYKI I ARCHITEKTURY
STRUKTUR MIEJSKICH
WYDZIAŁ ARCHITEKTURY

Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej
ul. Podchorążych 1, 30-084 Kraków, Polska

+48 [REDACTED]

anna.kantarek@pk.edu.pl

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr inż. arch. Pawła Grodzickiego

Wybrane pozaplanistyczne konteksty i uwarunkowania wpływające na procesy kształtowania struktur miejskich

wykonanej pod kierunkiem prof. dr hab. inż. arch. Stefana Kuryłowicza

oraz prof. dr hab. inż. arch. Ewy Kuryłowicz

na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej

Recenzja została wykonana w oparciu o zlecenie nr 504/04195/1010/44.000000 (umowa o dzieło na recenzję doktorską) Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej reprezentowanego przez dr inż. arch. Jerzego Grochulskiego, prof. uczelni, Prodziekana ds. Ogólnych Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej oraz dostarczony egzemplarz pracy autorstwa (rozprawa doktorska mgr inż. arch. Pawła Grodzickiego *Wybrane pozaplanistyczne konteksty i uwarunkowania wpływające na procesy kształtowania struktur miejskich*, Wydział Architektury, Politechnika Warszawska, Warszawa, 2023).

Praca liczy 565 stron oraz 174 ilustracje. Składa się z ośmiu części, w tym *Wprowadzenie*, *Wstęp do badań*, *Konteksty*, *Badania pracy* i *Podsumowanie pracy* jako części podstawowe oraz *Załączniki*, *Glosariusz*, *Bibliografia* i *Wykaz ilustracji*. Praca poprzedzona jest streszczeniami w języku polskim i angielskim.

Wprowadzenie (I) zawiera informacje dotyczące celów i tezy pracy oraz jej genezy, zakresu i stanu badań a także głównych pojęć użytych w pracy oraz stosowanych metod badawczych.

Wstęp do badań. *Konteksty* (II) przybliży problematykę pracy, w podrozdziałach poświęconych opisowi współczesnego rozumienia 10. pojęć związanych z pojęciem miasta.

Rozdział *Badania pracy* (III) rozwija wcześniej przedstawione zakresy wiedzy z zamiarem odniesienia ich do współczesnej kondycji miasta.

Podsumowanie pracy (IV) zawiera podsumowanie badań w odniesieniu do tezy pracy oraz wnioski.

Załączniki (V), *Glosariusz* (VI), *Bibliografia* (VII) oraz *Wykaz ilustracji* (VIII) uzupełniają strukturę pracy.

1. Uwagi ogólne

Tak założenia badawcze, cele pracy jak i przyjęta metodologia są poprawne i jasno określone.

Teza pracy jest jasna i oczywista tak w zakresie dotyczącym realiów procesów związanych ze środowiskiem zbudowanym jak i w obrębie narzędzi badań.

Przedstawiona w pracy obszerna analiza zjawisk i procesów zachodzących w środowisku zbudowanym zarówno w zakresie jego tkanki materialnej jak i niematerialnej oraz w zakresie ukazania nowych możliwości badań warunkujących decyzje planistyczne w pełni dowodzi założoną tezę.

Tezy pomocnicze, odnoszące się do poszczególnych zagadnień omawianych w pracy także znajdują w dysertacji pełne uzasadnienie.

Odpowiedź na pytanie dotyczące możliwości konkretnych zastosowań osiągniętych wyników leżąca już poza koniecznym, logicznym wywodem dysertacji, jest częściowo udzielona w ostatnim podrozdziale pracy (*Podsumowanie badań*), choć jest stosunkowo mało rozwinięta. Stworzenie instytucji naukowej, które mogłyby prowadzić samodzielne wybrane badania byłoby z pewnością najlepszym rozwiązaniem. I tu wyłania się ciekawe pytanie dotyczące tego czy, jak i na ile wobec stwierdzonych wewnętrznych procesów w obrębie formy miejskiej oraz jej wewnętrznej samoregulacji planowanie ma dzisiaj sens i w jakich zakresach może być potrzebne i pożyteczne. Mamy więc interesujące kolejne pytanie o aktualny status planowania, co oczywiście jest już odrębnym zagadnieniem.

Należy podkreślić szeroki zakres tematyczny pracy. Autor nie tylko odnosi się do wielu współczesnych zakresów wiedzy związanej ze środowiskiem zbudowanym, ale i dowodzi swoich umiejętności, zaangażowania i swobody poruszania się w różnych dziedzinach.

Przedstawiona praca jest obszerna i zawiera szeroki materiał badawczy dotyczący wybranego tematu. Warto zwrócić uwagę, że przedstawione badania dotyczą różnych typów zakresów wiedzy. Autor przedstawia badania dotyczące realiów przestrzeni miejskiej i jej fizycznych uwarunkowań, sposoby tworzenia przydatnych modeli i symulacji badań związanych z tworzeniem naukowego obrazu miasta oraz sięga po porównania i przenośnie. Rozróżnienie tych trzech podejść nie jest akcentowane w pracy, co stanowi utrudnienie w jej percepcji.

Na brak czytelności struktury pracy wpływa również jej obszerność i wielowątkowość odniesień w ramach każdej z omawianych tematów (podział pracy na kolejne podrozdziały i mniejsze partie tytułowane dodatkowo - w sumie 7 poziomów).

Język pracy jest sprawny i profesjonalny.

2. Szczegółowe uwagi krytyczne

Przy obszernym zakresie tematycznym pracy brak w niej odniesień do dorobku Polskiej urbanistyki, w tym prac: Bolesława Malisza, Oskara Hansena, Juliusza Żórawskiego, Kazimierza Wejcherta, Janusza Bogdanowskiego, Bolesława Szmidta, a także dzieł klasycznych – I. Cerdá'y i A. Rossi'ego.

Dalsza część recenzji to uwagi do konkretnych miejsc w tekście, które budzą wątpliwości lub wymagają doprecyzowania dla jasności wywodu.

strona	uwaga
8	Brak tu odniesienia do osiągnięć I. Cerdá'y.
11 w.18	„Nie można mieć obu obrazów jednocześnie” - niezrozumiałe stwierdzenia
15 w.6n 21	Nie przekonuje mnie idea percepcyjnej iluzji niezmienności. Dzisiaj raczej ulegamy dyktatowi ciągłej zmienności. Takie też podejście jest prezentowane przez Autora w podrozdziale I.6.2

21	Należy doprecyzować użycie określenia <i>miasto</i> . Wydaje się, że przedstawione rozważania dotyczą szerszego zakresu – jednostki osadniczej, przestrzeni zbudowanej, środowiska antropogenicznego, czyli szerzej niż obejmują to zwyczajowe odniesienia. Wobec definicji przyjętej przez Autora (s. 21) tak szerzej, należy rozumieć użyte słowo <i>miasto</i> .
22	Nie jest zrozumiałe stwierdzenie, że nie istnieją zewnętrzne przyczyny generowania struktury (por. stwierdzenia na s. 66)
23	Nie jest zrozumiałe stwierdzenie, że odgórne regulowanie kształtu przestrzennego nie jest generatywne.
25	Ad. 7 Rodzaj geometrii przestrzennej (forma spoista, swobodna) to co innego niż sposób budowy tkanki (zdefiniowany, organiczny).
26 tabela w podrozdziale I.6.5	Aspekty pozaplanistyczne mają w zakresie przyczynowości także charakter deterministyczny (tabela p.3). Przedstawione tu zrozumienie aspektów planistycznych (tabela p.6) jako jedynie krępujących rozwój struktur miejskich nie jest słuszne. Planowanie ma także charakter generatywny.
39	Za jednostkę budulcową można też przyjąć osobę człowieka.
46 w. 19n 329 w. 18n	Niefortunne użycie określenia <i>geometria euklidesowa</i> .
46 w. 22n	Kryształy są przykładem takiej geometrii.
47 w. 9n 48	Nadmierne uproszczenie dotyczące charakteru generatywnego tzw. geometrii arbitralnych.
52-53	Niezrozumiałe są dywagacje na temat miasta jako struktury płaskiej.
54	Warto sięgnąć to do R. Ingardena <i>O dziele architektury: Studia z estetyki</i> , t. 2, Warszawa 1958
114-116, 125	Rozdział <i>Dwa systemy komunikacji</i> jest przykładem stosowania przez Autora analogii w ukazaniu aspektów obrazu miasta; nie jest przekazem jego cech.
121 w. 6	Niezrozumiałe jest stwierdzenie, że przestrzeń jest społeczeństwem.
173-176	Ws ornamentu warto przytoczyć opinie Ch. Alexandra i N. Salingerosa dot. ornamentu i koniecznej skali skal i wielości elementów w percepcji przestrzeni.
177	B. Szmidt?
178	J. Żórawski?
213n Rozdział III.3.1.3	<ul style="list-style-type: none"> • Zmienności architektury towarzyszy stałość śladów urbanistycznych. • A. Rossi?
227-230	Termitiera – to tylko poetyckie porównanie. Ten wątek nie wnosi racjonalnych informacji, a jedynie skojarzenia.
230	Różnica pomiędzy aktywnością termitów i ludzi to różnica pomiędzy działaniem opartym tylko na instynkcie a opartym także na świadomości i samoświadomości.
230 w. 31n	Taką formą jest ulica i wiele przykładów jej stałości w czasie.
41 w. 32n 233	Parcelacja nie musi być elementem nieciągłości w przestrzeni. Często jest dokonywana w celu realizacji ciągłości zagospodarowania.
233 przypis 78	Regulacje urbanistyczne mogą nakłaniać.
234 w. 33n	Zdanie nie jest jasne. Jeśli poprzez wewnętrzny rozumie się obraz miasta wg K. Lynch'a zdanie jest poprawne. Jeśli jednak wewnętrzny dotyczy pozycji obserwatora w relacji do środowiska to z pewnością nie jest to prawda. Samo zdefiniowanie rejonu temu przeczy. Także odwołanie się do pojęcia kompozycji urbanistycznej w tradycji urbanistyki Polskiej każe sięgnąć po dzieła K. Wejcherta i J. Bogdanowskiego dla uzmysłowienia sobie relacji obserwatora we wnętrzach urbanistycznych różnego typu.

239, 240	Porównanie tu krytykowane zostało uprawnione na ss. 113, 114 w eksplikacji układów komunikacyjnych, a także w dalszej części wywodu.
240 przypis 96	Jeśli jak przyjęto miasto składa się także z ludzi to nie tyle należy przyjętą liczbę pomnożyć przez ilość komórek w ludzkim ciele, ile uwzględnić wielkość i skomplikowanie natury człowieka.
241n	<i>Podrozdziały organy funkcjonalne, Cyrkulacja i wymiana, Uniwersalna organizacja</i> Porównania do organizmu ludzkiego prowadzi do nadmiernego uproszczenia obraz struktury miasta.
246 w. 4-7	Określenie „modułarna architektura funkcjonalna” budzi zastrzeżenia.
245 w. 4-7	Niezrozumiałe uproszczenie. Pozycja człowieka, twórcy artefaktów czy fenotypu rozszerzonego jest taka sama niezależnie od skali fizycznej.
247 w. 15n	Rozumienie postępu cywilizacyjnego jako wyniku działania egoistycznych jednostek nie odpowiada prawdzie. Cywilizacja łaćńska np. budowana jest na idei miłości a nie egoizmu (wcześniej Grecja – dobro, prawda, piękno).
287 w. 40n	Jednak miasto to nie tylko <i>bricolażowa</i> morfologia, ale i możliwość kompozycji urbanistycznej oraz wymiar scalających systemów.
307 w. 13n	Jednak podejmowane badania, eksperymenty czy działania wynalazcze czy innowacyjne mają zawsze na celu pewien efekt, który bywa osiągnięty (<i>nieołówkę</i>).
310 w. 5	Zdanie nie jest prawdziwe.
329 w. 25n	Nieprawdziwe stwierdzenie, że geometrie tworzone przez człowieka nie są <i>efektem jakiegoś rodzaju procesu czy oddziaływań</i> .
334	Warto podjąć tu wątek czynnika kompozycji urbanistycznej wg T. Tolwińskiego (czynnik kompozycji urbanistycznej jako możliwa synteza pozostałych czynników).
335 362 w. 26n	Warto też spojrzeć na przestrzeń trójwymiarową jako na całość, gdzie tzw. pustka jest formą kubatury, zabudowy. Wtedy to nie budynek jest jednostką końcową. Może nią być np. <i>pattern</i> .
344	Wnioski zbieżne z poglądami Ch. Alexandra i N. Salingarosa nt roli detalu i ich koniecznych skali.
347	Określenie <i>superblok</i> nie jest tu właściwe. Mowa o <i>kwartałach</i> .
358	Por. detal i skala logarymiczna powiązań wg N. Salingarosa.
390 419 w. 465	Użycie w tytule podrozdziału słowa <i>labirynt</i> jest mylące.
400	Warto wspomnieć LSC O. Hansena.
412 421 w. 29	Określenie miasta jako <i>kamiennego urządzenia</i> jest autorskim skrótem wymagającym wyjaśnienia.
428 w. 21n	Stwierdzenie zbyt ogólne. Miasto ma wynikową formę tak w związku z działaniami „od wnętrza” jak i odgórnymi. Co do celu – globalnego i jednolitego – należałoby podjąć osobną dyskusję.
428 w. 39n	Zdanie zbyt kategoryczne.
429 w. 11n	Fraktalność formy miasta jest dyskusyjna. Dotyczyć może fragmentów miasta, przy założeniu, że obejmuje pewną ilość skal, nigdy zaś nieskończoności co zakłada zawsze przepis fraktalny. Trzeba dodać, że fraktalność, jeśli chodzi o geometryczne podobieństwo w różnych skalach najpełniej jest realizowane w ortogonalności.
534 w. 27n	Taki podgląd jest nie tyle powszechny co naiwny.

Ponadto stwierdzono:

- brak jednolitej numeracji przypisów
- brak w bibliografii: Smith A. (1776)
- brak netografii.

3. Wniosek końcowy

Podsumowując dokonania pracy należy stwierdzić, że oprócz prezentowania wspomnianych już walorów, dotyka ona także podstawowych kwestii dotyczących planowania struktur miejskich i charakteru zjawisk strukturalizujących środowisko zbudowane. Pytania o rolę planowania dziś oraz stopień niezależności od czynników zewnętrznych procesów kształtujących formę przestrzenną (złożonej wg Autora z trzech różnych elementów) są dziś wyjątkowo ważne.

Stwierdzam, iż przedstawiona dysertacja stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego tak istotnego w zrozumieniu kondycji współczesnego miasta i szerzej obszarów zurbanizowanych. Jednocześnie jej Autor zaprezentował niezwykle szerokie podejście teoretyczne ukazując swoją wiedzę i umiejętności nie tylko w obszarze architektury i urbanistyki lecz także w wielu pokrewnych i istotnych dla miast zakresach nauki, dając tym również dowód posiadania umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Uważam, że recenzowana rozprawa doktorska mgr inż. arch. Pawła Grodzickiego *Wybrane pozaplanistyczne konteksty i uwarunkowania wpływające na procesy kształtowania struktur miejskich* odpowiada formalnym i merytorycznym wymogom stawianym rozprawom doktorskim i wnoszę o kontynuację procedury, przyjęcie rozprawy doktorskiej oraz dopuszczenie jej do publicznej obrony. Wobec przytoczonych wyżej argumentów składam także wniosek o wyróżnienie pracy.

Anna Agata Kantarek

Kraków, 28. października, 2023